

NORSK JOURNALISTLAG

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

postmottak@kud.dep.no

18.04.2011

Vår referanse: 10-697

Høringsuttalelse NoU2010:14

Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte

Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere og frilansere med journalistikk som hovedyrke. Medlemmer i NJ forplikter seg til å utøve sitt yrke på grunnlag av retten til fri informasjon og hensyn til faglig integritet. NJ arbeider for å verne om ytringsfrihet, redaksjonelt mangfold og uavhengighet, og journalistenes journalistfaglige interesser.

NJ er primært opptatt av at målet med mediestøtten må være å opprettholde og styrke ytringsfrihet, mangfold og kvalitet. Mediestøtten skal sikre befolkningen bred tilgang til nyheter og samfunnsdebatt av høy kvalitet og redaksjonell standard.

I Norge har det vært bred politisk enighet om mediepolitikken; om behov for mangfold både lokalt og nasjonalt, for alle grupper av befolkningen og om vern av norsk språk og kultur. Frie, uavhengige medier utgjør en vesentlig del av samfunnets infrastruktur som forsyner innbyggerne med den informasjon og debatt et levende og aktivt demokrati trenger. Mediene skaper således samfunnsverdier langt utover det som går frem av børs og bedriftsregnskaper, og det er i denne konteksten en må forstå behovet for mediestøtte.

Hovedstrukturen i den norske mediestøtten har ligget fast i flere tiår. NJ mener kombinasjonen av direkte og indirekte støtte i stor grad har bidratt til å utvikle et mangfold av medier og en mediebruk knapt noe annet land kan vise til. I en tid med store strukturelle endringer i medier og mediebruk er det riktig og viktig å modernisere mediestøtten. Samtidig må det være et mål å bygge videre på det mangfold og på den kvalitet som norske medier representerer i dag.

For å oppnå hovedmålene ovenfor mener NJ at:

- *Momsfritaket for aviser og fagpresse er avgjørende for det redaksjonelle mangfoldet*
- *Moms for digitale medier og ukepresse bør primært fjernes, subsidiært settes lavest mulig.*
- *Produksjonsstøtten må økes og utvides.*
- *Produksjonsstøtten bør omgjøres til en plattformnøytral direktestøtte, som støtter journalistisk innhold uavhengig av publiseringsplattform.*
- *Utbytteforbudet bør videreføres.*
- *Støtten til kompetanseheving og anvendt medieforskning bør økes.*

NJ støtter seg dermed i hovedsak til flermedialitetsalternativet.

NJ vil i det følgende ytterligere utdype våre synspunkt.

Momsfritaket må videreføres

Momsfritaket for aviser og fagpresse er en avgjørende del av mediestøtten, og det er hevet over tvil at det fungerer godt for å oppnå mediepolitiske mål. Støtten er målrettet fordi den går til lesere og medier, med mål om et høyt mediebruk. Støtten er i tillegg forutsigbar, og ikke gjenstand for årlige politiske dragkamper. Til slutt sikrer den høy grad av redaksjonell uavhengighet og nødvendig armlengdes avstand mellom medier og myndigheter.

Momsfritaket gir mulighet og rom for utvikling av journalistikken. Det gjør mediene i stand til å utvikle kvalitetsjournalistikk på stadig nye plattformer, nettopp fordi man har en grunnleggende støtte i bunn. Det er derfor etter NJs mening et falsum at nullmoms hindrer omstilling og utvikling. I motsetning til i mange andre land, er det i Norge de tradisjonelle mediene som også er ledende på digitale plattformer som nett- og brettmedier.

Mandatet til mediestøtteutvalget var å sikre befolkningen kvalitetsjournalistikk- og debatt. Det er derfor svært alvorlig dersom det viktigste elementet i mediestøtten skulle falle bort gjennom å ilegge merverdiavgift på kjøp av aviser. Selv om leserne i økende grad går til digitale plattformer, er avisene fortsatt hovedleverandører av originaljournalistikken – både lokalt og nasjonalt. NJ frykter at moms vil føre til ytterligere nedgang i avislesning, og dermed trues finansieringen av journalistikken i Norge. Betalingsviljen i det digitale markedet er fortsatt lav, og det finnes ikke inntekter fra leserne som kan erstatte økt tap i avisene.

Momsfritak for like digitale utgaver

Momsfritaket for aviser og fagpresse retter seg mot innholdet som publiseres og kjøpes. Som en naturlig forlengelse av dette mener NJ at fritaket også må gjelde like eller tilnærmet like digitale utgaver av det samme innholdet. NJ mener dette må kunne innføres som et strakstiltak og før en større gjennomgang av mediestøttesystemet.

Digitale medier – lavest mulig moms

NJ mener prinsipielt at all journalistikk bør være omfattet av momsfritaket, og ser ingen grunn til å forskjellsbehandle kjøp av journalistikk på digitale plattformer.

De som sluttet seg til flermedialitetsalternativet argumenterte i samme retning:
“Som en følge av den prinsipielle tilnærmingen overfor, vil det ideelle utfallet av en plattformnøytral harmonisering innebære nullsats også for tilsvarende digitale redaksjonelle tjenester”.

Flermedialitetsalternativet anbefalte likevel lavmoms på åtte prosent for digitale medier. Dette ble gjort ut fra en pragmatisk vurdering av hva som syntes mulig å oppnå innenfor EU-systemet. To uker før mediestøtteutvalget la frem sin rapport presenterte Europakommisjonen et *“Green Paper. On the future of VAT”*. Forslagene og gjennomgangen her tyder på at momsspørsmålet kan være mer fleksibelt enn det mediestøtteutvalget la til grunn. NJ vil derfor hevde at momsfritak bør innføres også for kjøp av journalistikk på digitale medier. Den naturlige avgrensning av hva som skal falle inn under momsfritaket må være alle medier som er omfattet av Mediefridomslova. Det vil dermed gjelde aviser, nettaviser, kringkasting, fagpresse og ukepresse. Subsidiært mener vi at lavest mulig momssats bør innføres for digitale medier.

Urimelig forskjellsbehandling av ukepressen

Mediestøtteutvalget vurderte ikke støtteordninger for ukepressen i sin utredning. Utvalget skriver at:

“Ukepressen og bransjeorganisasjonene har påpekt at forskjellsbehandling med hensyn til mva-sats mellom dagsaviser og ukepresse er urimelig. Begrunnelsen er blant annet at også ukepressen bidrar med nyhets- og aktualitetsjournalistikk og er viktig for norsk språk og kultur. Utvalget har ikke gått nærmere inn dette ut fra de føringer mandatet gir om begrenset ressursbruk. En endring i mva-sats for ukepressen må eventuelt vurderes særskilt”.

NJ er opptatt av at det er journalistikken og innholdet som skal være avgjørende, ikke hvilken kanal den gis ut i. Det store skillet i momssats mellom aviser og ukepresse er urimelig fordi ukepressen bidrar med høy grad av vesentlig aktualitetsjournalistikk, innenfor de samme kvalitetsstandarder som annen journalistikk. Ser en på momssatsene i andre europeiske land ser vi også at det som regel er samsvar i momsen på disse medietypene. NJ mener derfor prinsipielt at ukepressen bør omfattes av momsfritaket, subsidiært at det innføres lavest mulig momssats for disse mediene.

Omfordeling kan true mangfoldet

Omfordelingsalternativet skisserer en mulig omlegging av mediestøtten, der det ilegges moms på åtte prosent og at det gis ny direktestøtte til mediene på oppunder 600 millioner kroner. NJ advarer av flere grunner imot en slik omlegging av systemet. For det første ser NJ ingen grunn til å legge om fra en godt fungerende ordning som momsfritaket til en uvis og uforutsigbar ny direktestøtte. I tillegg mener NJ at forslaget truer redaksjonell uavhengighet, og at det skaper høy uforutsigbarhet i en allerede usikker medietid. En slik ny stor støtteordning må trolig godkjennes innenfor EØS-systemet, noe som også skaper usikkerhet om realismen i forslaget.

NJ ber derfor departementet avvise omfordelingsalternativet som fremtidig mediestøttesystem.

Plattformnøytral direkte støtte

NJ mener direkte støtte som gis i tillegg til momsfritak har vært viktig for å opprettholde et stort norsk mediemangfold, og for å hindre ensretning av journalistikken.

Direkte støtten har ikke holdt tritt med prisutviklingen, og har dermed falt i verdi de siste årene. Det er derfor viktig at støtten økes, slik mediestøtteutvalget legger opp til. Videre mener NJ at det bør vurderes om flere medier bør kunne få direkte støtte, gitt at det innføres nye kriterier for tildeling.

Produksjonstilskuddet har i høy grad fungert etter hensikten. Forskning fra Hølge Østbye ved Universitetet i Bergen viser at støtten har vært særlig vellykket i forhold til å opprettholde et stort mangfold av lokalaviser. I tillegg har det vært stor stabilitet i de riksspredte meningsbærende avisene. Når det gjelder nr 2-aviser har produksjonstilskuddet ikke klart å hindre nedleggelse og fusjoner, slik at stadig færre norske byer har reell direkte aviskonkurranse. Likevel er det grunn til å tro at tilskuddet er et vesentlig bidrag til at det fortsatt gis ut konkurrerende aviser i flere byer.

Produksjonstilskuddet er kun rettet mot avis og avisopplag. En moderne mediestøtte må rettes mot innhold, ikke mot publiseringsplattform. Dagens system kan være et hinder mot digital utvikling, da bedriftene taper støtte for hver leser som går fra papir til nett eller brett. Dette er ikke i tråd med intensjonene i støtteordningen.

Mediestøtteutvalget legger derfor vekt på overgang til plattformnøytrale kriterier for direkte støtte, og at støtten bør rettes mot innhold og journalistikk, i stedet for publiseringsform. NJ støtter endring av kriteriene, og ønsker kriterier som legger vekt på brukerbetaling, redaksjonell bemanning og nettodekning. Målet med støtten må være å sikre en høy grad av originaljournalistikk.

NJ støtter forslag om ny støtteordning for små lokalaviser, slik det er skissert av utvalget.

Utbytteforbudet gir legitimitet

NJ vil advare mot mediestøtteutvalgets forslag om å avvikle utbytteforbudet som i dag er knyttet til produksjonstilskuddet. Støtteordningens legitimitet hviler på at direkte statlig støtte brukes til formålet – nemlig til redaksjonelt innhold. Det er for øvrig lite som tyder på at utbytteforbudet har vært til hinder for nysatsinger og vekst i bransjen. I perioden utbytteforbudet har eksistert har tvert om et svært stort antall nye lokalaviser blitt etablert.

Økt kompetanse - høyere kvalitet

NJ støtter mediestøtteutvalgets forslag om å styrke målrettede tiltak for økt kompetanse og kvalitet i journalistikken, gjennom støtte til Institutt for Journalistikk (IJ), Landslaget for Lokalaviser (LLA) og Rådet for anvendt medieforskning (RAM).

Journalistikken er i rivende utvikling, og det er avgjørende for kvaliteten med hyppig påfyll av kompetanse og kunnskap.

Støtten som staten bidrar med til Institutt for Journalistikk sikrer at journalistene kan tilbys økt kompetanse gjennom korte og lengre kurs innenfor alt fra metode og kildebruk, til innsyn, offentlighet, etikk, og redaksjonell bruk av nye medier.

IJ tilbyr kurs for alle typer medier og journalister fra hele landet. Statsstøtten skal i særlig grad sikre at også journalister fra økonomisk svakere bedrifter også kan nyttiggjøre seg av ny kunnskap.

Journalistene bidrar selv til finansieringen av instituttet, gjennom at en høy grad av vederlagsmidler kanaliseres hit. I tillegg bidrar arbeidsgiverne ved å betale kursavgift for deltakerne. Likevel er det et faktum at instituttet har en svært sårbar økonomi, og økt statlig støtte vil være viktig få å nå ut med tilbud til en akseptabel pris til alle journalister.

Landslaget for Lokalaviser driver i tillegg et godt kursopplegg for sine journalister, som i hovedsak jobber i svært små medier. Muligheten for å tilby korte og intensive kurs særlig viktig. NJ støtter derfor økning av støtten til kurs i regi av LLA.

RAM bidrar vesentlig til finansiering av viktig anvendt medieforskning. NJ støtter forslagene om å øke støtten til dette formålet.

Øvrige støtteordninger

NJ mener direkttestøtten til samiske og minoritetsspråklige aviser bør opprettholdes. Det samme gjelder ekstra distribusjonstilskudd for aviser i Finnmark.

NJ mener det bør gjøres en grundig evaluering av støtteordningen til periodiske publikasjoner, som i dag forvaltes av Kulturrådet. Å innføre objektive og forutsigbare kriterier for støtten bør være en målsetting. Det bør derfor vurderes å legge disse mediene inn blant de som søker om direkttestøtte/produksjonstilskudd.

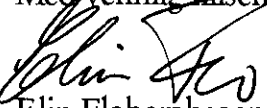
NJ mener støtten til lokalkringkasting bør opprettholdes, men endres slik at den gjøres plattformnøytral og at den kan gis både til lokal og regional produksjon.

NJ mener støtten til utviklingsprosjekter bør gis til samarbeidsprosjekter i bransjen.

NJ er skeptisk til etableringsstøtte utover den som ligger i form av dobbelt tilskudd etter første år i dagens direkttestøtte.

NJ støtter en prøveordning med arbeidsstipender til selvstendige nettjournalister.

Med vennlig hilsen

Elin Floberghagen
Leder